

Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi
Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization
timad

Cilt / Volume: 16 - Sayı / Issue: 31 - Yıl / Year: 2021
Şubat/February - Kış / Winter

ISSN: 1306-4223

Kilise Babaları ve Hristiyanlığın İnanç Esasları

The Fathers of the Christian Church and the Fundamentals Faith of Christianity

Mehmet AYDIN

Prof. Dr., İlahiyat Fakültesi, Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr., Faculty of Theology, Retired Academic Member

mhaydin942@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-4640-2972>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 28.08.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 16.11.2020

Cilt / Volume: 16, Sayı / Issue: 31, Sayfa / Pages: 9-18

Atıf / Cite as: Aydın, M. (2021). Kilise Babaları ve Hristiyanlığın İnanç Esasları [*The Fathers of the Christian Church and the Fundamentals Faith of Christianity*]. Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi-*Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization*, 16/31: 9-18

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi./ This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Kilise Babaları ve Hristiyanlığın İnanç Esasları*

Öz

Kilise Babaları konusu, Hristiyan kilise tarihinin ve Hristiyan ilâhiyatının önemli konularından birisi olmasına rağmen, bu konuda Türkiye’de çalışma yapılmamıştır. Hristiyanlığın teolojik ve iman konularındaki dogma tartışmalarının derinlemesine anlaşılması için, Kilise Babalarının incelenmesi gerekmektedir. Hristiyanlığın ilk sekiz asrında yetişen Kilise Babalarının doktrinleri, Hristiyanlığın bugüne kadar doktriner oluşmasının temelidir. Kilise Babaları unvanını alan bu dâhi insanlar, Ortodoks Hristiyan inancına sahip olan, kutsal bir hayat modeli çizen ve kilise tarafından tasvip edilen insanlardır. Kilise Babaları unvanının içine, kilise şefleri, piskoposlar, disiplinler ve doktrinel otoriteler girmektedir. Kilise Babaları olmak için St. Paul’un, “*doğru inanç öğretme*” kriteri esas alınmış ve bu doğrultuda, Gnostik şefler, Heretik önderler Kilise Babası unvanına lâyık görülmemişlerdir. Kilise Babası olma şerefine mazhar olan bu bilgin kişiler, berrak fikirleriyle, imanlarıyla ve zahitlikleriyle asırlarca daha sonra gelen Hristiyanlara rehber olmuşlardır.

Anahtar kelimeler: Patrologie, Kilise Babaları, Dogmalar, Heretikler, Gnostikler, St. Paul.

The Fathers of the Christian Church and the Fundamentals Faith of Christianity

Abstract

Despite the fact that the topic of the Fathers of the Christian Church (Patrologie) is one of the most important in the history of the Christian Church and Christian Theology, there have been no studies in Turkey regarding them. In order to gain an in-depth understanding of the debates about dogma pertaining to theological and faith issues in Christianity, the Fathers of the Christian Church need to be examined in great detail. The doctrines of the greatest Fathers from the first eight centuries of Christianity have formed the basis for the Christian doctrines up to this day. These ingenious individuals, who have since gained the title of ‘The Fathers of the Christian Church,’ outlined a model for a sacred way of life based on the beliefs of Orthodox Christianity, and were later accepted by the Church. Church leaders, bishops, disciplinary and doctrinal authorities were all eligible for becoming Fathers of the Christian Church. To become a Father of the Christian Church, Paul’s criterion of ‘*teaching the true faith*’ was used as a basis, and as such, heretics and Gnostics did not qualify for such a title. These scholars, who have the honour of being considered the ‘Fathers of the Christian Church,’ have, with their ideas, beliefs and ascetic values, guided Christians for many centuries since their lifetimes.

Keywords: Patrologie, Fathers of the Christian Church, Dogmas, Heretics, Gnostics, St. Paul.

*Bu çalışma, Fulbert Cayré’nin, *Précis de Patrologie-Histoire et Doctrine des Pères et Docteurs de l’Eglise*, Paris, Tourai-Rome, 1927 kitabından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Hristiyan Kilise Tarihi'nin ve Hristiyan ilâhiyatının en önemli konularından birisi, Kilise Babaları (Parrologie) konusudur. Genelde Kilise Babaları tarihi, Hristiyanlığın ilk sekiz asrındaki en önde gelen ve Ortodoks Hristiyan çizgisinde (doğru inanç) bulunan bilginlere verilen bir unvandır. İlk sekiz asırlık dönemin, Kilise Babaları tarihinin sınırı içinde olması, her ne kadar tarihçiler açısından tartışmalı da olsa, genelde kilise, bu sekiz asırlık dönemi, Kilise Babalarının dönemi olarak kabul etmektedir¹. Bu sekiz asırlık dönem, aynı zamanda ilk dönem Hristiyanlığının dönemini teşkil etmekte ve buna **Antikite** Hristiyanlığı denmektedir. Bu dönem, Roma İmparatorluğunun Paganist döneminden başlayarak Constantin ve Théodos dönemini içine alarak Ortaçağın başına kadar çıkarılabilir.

Ortaçağ, Caroligien İmparatorluğu'nun dağılmasıyla, feodalitenin ve Batının büyük devletlerinin rekabetiyle başlamakta, Papalığın mutlak dinî egemenliğiyle belirginleşmektedir. Daha sonraki dönemlerde birçok siyasî çalkantılar olsa da Doğu Hristiyanlığı, Bizans'ın egemenliğinde devam etmiştir. Çünkü Hristiyan birliği, XI. yüzyılda bozulmuş, Roma ve İstanbul gibi iki büyük merkezden yönetilmeye başlanmıştır. Bu bölünmeden Katolik(Evrensel) ve Ortodoks(Doğru inanç) kavramlarıyla belirginleşen iki önemli Hristiyan Ekolü meydana gelmiş ve bugüne kadar da varlıklarını hem dinî hem de siyasî anlamda devam ettirmişlerdir².

Bahsettiğimiz ilk dönem Hristiyanlığının en önemli karakteri, Latin ve Grek Medeniyetlerinin özelliklerini taşıması olmuştur. Latin ve Grek dönem yazarları farklılık gösterebilirler de hepsi bir noktada birleşmektedirler ve bu dönemin yazarları kilise tarafından ciddi bir övgüye mazhar olmaktadır. Bu dâhi kişiler, daha sonraki dönemlerde, Hristiyan ilâhiyatının oluşum süresinde, çok önemli başvuru kaynakları olmuşlardır. Varlıkları günümüze kadar gelen Hristiyan mezheplerinin hepsi, bu kişilerin düşüncelerine sık sık müracaat etmek zorunda kalmışlar³ ve görüşlerinin doğruluğunu ispata yönelmişlerdir.

Hristiyan ilâhiyatının, gerek inanç ve gerekse disiplinle ilgili yönlerinin asırlar içinde oluşmasında ve yerleşmesinde "Kilise Babaları" dediğimiz bu insanlar, çok önemli birer rehber olmuşlardır. Hatta bazı dönemlerde bu dâhilerin bazı görüşleri kabul edilmese bile, daha sonraki yüzyıllarda Papalık bu önder insanları rehabilite etmiş ve onlara "Kilise Babası" unvanını vermiş⁴ ve hatta onları Aziz ilan etmiştir.

Kilise Babaları kavramının içine kilise şefleri, piskoposlar, disiplinler ve doktrinel otoriteler girmektedir. Fakat daha sonraki dönemlerde, Kilise Babaları

¹ F. Cayré, Précis de Parrologie, Paris-Roma, 1927, s.1.

² Ortaçağ konusundaki tartışmalar için bkz: G. Kurt, Qu'est-Ce que le Moyen-Age? Paris, Collection Science et Religion.

³ F. Cayré, s.2.

⁴ P.E. Bouvy, Les Pères d l'Eglise, Dans la Revue Augustinienne, V. 1904, s.461-485.

unvanı, Heretiklere karşı genel Hristiyan inancını savunanlara ve Gnostisizm çıkmazına saplananlara karşı mücadele eden kilise bilginlerine de verilen bir unvan olmuştur⁵. Ancak Kilise Babası unvanı, kilisenin benimsediği genel inancın yani Ortodoks Hristiyanlığın (Doğru inanç çizgisinde) temsilcilerine verilmiş, bütün Hristiyan yazarlara bu unvan verilmemiştir⁶. Genel kabul edilen prensibe göre, Kilise Babası unvanı, St. Paul'un şu ifadeleri esas alınarak kilise tarafından kabul edilmiştir: **"Eğer bir kimse farklı ta'lim öğretirse ve sağlam sözlere, İsa-Mesihin sözlerine ve takvaya göre olan ta'lime razı olmazsa, bir şey bilmeyerek kibirlenmiştir. Fakat mübaheseler ve kelime kavgalarından dolayı illetlidir. Haset, niza, iftiralar, suizanlar, fikirce bozulmuş ve hakikatten mahrum edilmiş adamların takvayı kazanç yolu sanıp çekişmeleri bundan olmaktadır."**⁷

Bu kriterlere uyan kilise yazarları, daha sonraki yüzyıllarda, Kilise Babası unvanına sahip olmuşlardır. Bu insanlara güvenilir insanlar olarak bakılmış ve fikirlerinden istifade edilmiştir. Bu durumda gnostik sapıklara, heretik mezhep şeflerine, rafizi durumda olanlara, kilise, Kilise Babası unvanını lâıyk görmemiştir. Kilise Babası olan bu bilginler, fikirleriyle ve imanlarıyla, yüzyıllarca, Hristiyanlara rehber olmaya devam etmişlerdir. Ancak, ilk dönem Hristiyan yazarı olmak, Ortodoks imana (Doğru imana ve inanca) sahip olmak, kutsal bir hayat tarzına sahip olmak, kilise tarafından tasvip edilmek, Kilise Babası unvanını almak için gerekli şartlardır⁸. Yine de zaman içinde sadece son üç şarta sahip olanlara da Kilise Babası ünvanı verilmiştir. Mesela, Tertullien, Origène ve Cesarée'li Eusébe bunlardandır⁹.

Hristiyan kaynakları, Kilise Babası karşılığında **DOKTOR** ünvanını da kullanmaktadır. Aslında bu kelime, bilgin ve uzman anlamında kullanılmıştır. Doktor kelimesi bu anlamda sadece kilise bilgini anlamına gelmez. "Kilise doktoru" ünvanı, Hristiyan ilmine genel olarak hâkim olanlara, sağlam iman sahiplerine, örnek bir kutsal hayat modeli sergileyenlere verilmektedir¹⁰. Bu şahsiyetler, kilise tarafından istisnâî bir otoriteye sahip olarak kabul edilmişlerdir. Ancak kilise doktoru ile kilise bilgini, çoğu zaman birbirine karışmıştır. Meselâ, Bizans kilisesi, St. Basile'i, Nazianzé'li St. Gregoiré'ı ve St. Jean Chrysostome'u evrensel kilise bilgini olarak kabul etmektedir¹¹. Roma Katolik Kilisesi ise, bu Doğulu bilginlere St. Athanase'ı da ilave etmekte ve birinci sıraya Latin kilise bilginleri olan St. Ambroise'ı, St. Jérôme'u, St. Augustin'i ve büyük St. Gregoire'ı yerleştirmektedir¹².

⁵ F. Cayré, s.2.

⁶ F. Cayré, s.2.

⁷ I. Tim, VI, 3-5.

⁸ F. Cayré, s.3.

⁹ F. Cayré, s.3.

¹⁰ O. Bardenhewer, Les Pères de l'Eglise, Leurs vie et Leurs oeuvres, Paris, 1905, s.3-6.

¹¹ F. Cayré, s.3.

¹² F. Cayré, s.3.

Eski Hristiyan çağının bu meşhur bilginleri, yüzyıllar boyunca, bıraktıkları eserleriyle, kiliseye ve Hristiyan imanına ışık tutmuşlardır. Bu büyük bilginlerin eserleriyle beslenen kilise ilâhiyatçıları, Hristiyan konsil üyeleri, yüzyıllar içinde Hristiyanlığın inanç esaslarının devamını sağlamışlardır. Bu bilginlerin birçoğu, Hristiyanlık imanı ve kilisenin hayatta kalması için, canlarını Pagan Roma yönetimine karşı seve seve fedâ etmişlerdir.

Buna göre Kilise Babaları ve kilise bilginleri, onların ortaya koydukları doktrinlerin ve tarihinin konusunu teşkil etmektedir. Hristiyan kilise tarihinin iyi bir şekilde anlaşılabilmesi, doğrudan doğruya bu doktrin ve inanç tartışmalarının önderlerinin iyi bilinmesine bağlıdır¹³.

İşte Hristiyan ilâhiyat tarihi, bu doktrinleri açıklamakla meşgul olmaktadır. Kilise Babaları, doktrinlerini açıklarken ya yaygın olan bir görüşü desteklemişler veya şahsî fikirlerini ortaya koymuşlardır. Ancak her iki halde de ilâhiyat ve pozitif ilâhiyat açıklamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Pozitif ilâhiyat, kutsal yazılarla ve gelenekle bu doktrinlerin doğruluğuna veya yanlışlığına karar verebilir. Yine bunda da Kilise Babalarının görüşlerine bağlı kalarak bu sonuca varılmaktadır. Ancak burada Patrologie ile pozitif ilâhiyatı birbirine karıştırmamak gerekir. Pozitif ilâhiyat, Patristik ilâhiyattır ve tarihidir. Patrologie ise, onun açıklamalarına çoğu zaman bağlı kalarak¹⁴ konuyu işlemektedir.

Kilise Babalarının açıkladıkları doktrinler, Hristiyan Dogması'nın ötesinde daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken konu, onların açıkladıkları zahitlik ve mistik doktrinlerini dikkate alma konusudur. Çünkü bu doktrinler, çoğu zaman birbirine karışmıştır. Onlar için iyi ve kötü, ifâ edilmesi gereken ayrılmaz bir çaba olarak görülmektedir¹⁵. Onlar için, kötünden kaçmak, iyiyi yapmak için ilerlemeyi olgunlukla gerçekleştirmek gerekli olmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken diğer önemli bir konu ise, Kilise Babalarının ve bilginlerinin doktrinlerini, bütünlük içinde, onların bir ilâhi ilham olma özelliklerini unutmadan anlamaya çalışmaktır¹⁶.

Bugüne kadar dogmatik ve ahlâkî Hristiyan ilâhiyat prensipleri çok iyi incelendiği halde, Kilise Babalarının mistik prensiplerine pek dikkat edilmemiştir. Bu noktada, özellikle İskenderiye ve Augustinci okullara mensup yazarların eserleri önem¹⁷ arz etmektedir. Kilise Babaları ve bilginleri olarak tanınan kişiler, genelde Latince, Yunanca, Süryanice, Ermenice ve Kiptice eserler yazmışlardır. Batı dünyasında bu konuda neşredilen eserlerin çoğu, Süryanice'den, Ermenice'den ve Kiptice'den tercüme edilen metinlerdir. Ancak

¹³ J. Tixeront, Le Sacrement de Penitence Dans l'Antiquité Chretienne, Paris, 194, Histoire des Dogmes (Coll. B.E.H.E.), Paris, 1905, I, s.1-5.

¹⁴ F. Cayré, s.5.

¹⁵ F. Cayré, s.5.

¹⁶ F. Cayré, s.5.

¹⁷ F. Cayré, s.6.

Hristiyan antikitesindeki yazarlar, daha çok Latince ve Yunanca yazmışlardır. Kilise Babaları konusunu anlamak için coğrafi ve dil ayırımına takılmadan onların ortaya kondukları doktrinleri dikkate almak ve onları tasnife tabi tutmak akademik perspektif için daha uygun bir yol olacaktır. Yine burada dikkat edilmesi gereken diğer önemli bir nokta daha vardır. Bu da, her Kilise Babasının yaşadığı dönemin kendisine has bir özelliğinin bulunmasıdır. Her dönem, özel bir Hristiyan doktriniyle meşgul olunmaktadır. Böylece bu yazarlar kendi dönemlerinin ana ilâhiyat problemlerini işlemişlerdir. Bu açıdan Kilise Babaları tarihi (Patrologie), sekizinci yüzyılın sonuna kadar mevsuk Kilise Babalarının yazılarıyla uzanmaktadır. Bu durumda bazı Hristiyan yazarları da ister istemez Patrologie içine dâhil olmaktadır. Meselâ, St. Théodore Studite'in, Kilise Babaları arasına girmesi gerekir. Photius itizalinin arefesinde O, Roma'nın ayrıcalıklarında Bizans geleneğindeki imanın en aydın doğulu tanığıdır. Yine o, bu noktada, St. Jean Damascène'i (Yuhanna Dımışkî) tamamlamaktadır. Bunun için kilise tarihinin Patristik dönemini oluşturan bu sekiz asırlık dönemi, farklı görüş noktalarından önemli ve eşit olmayan üç devreye ayıracağız:

1. Kilise Babaları Edebiyatı'nın Kökenleri (I, I, III. Asırlar)
2. Kilise Babaları'nın Büyük Asrı (300-430)
3. Kilise Babaları Edebiyatı'nın Son Asırları (430-850)¹⁸

Kilise Babaları'nın bu üç devresinin en önemli kısmını, birinci devre oluşturmaktadır. Bu üç asırlık devre, Havarilere en yakın olan devredir. Birinci devrede **Teslis konusu, Mesih'in Tanrısallığı ve Geleneksel iman konusu** işlenmiş ve **Kilise'nin** temel inanç esasları tartışılmıştır. Bu devrenin yazarları, İsa-Mesih tarafından verilen **Kutsal Yasa'nın (İncil'in)**, ilk dönemden itibaren nasıl oluştuğunu ve Hristiyan imanının nasıl anlaşıldığını, disiplin kurallarının neler olduğunu bize nakletmektedirler. Bunun için bu dönemin Kilise Babalarına, Apostolik Babalar=Havarilere mensup ünvanı verilmektedir. Özellikle ikinci yüzyılın yazarları, bu unvana lâyık görülmüşlerdir. Üçüncü yüzyılın yazarları da daha çok Apostolik Çağın bilgisini nakletmişlerdir. Onlar, Hristiyan iman (Credo) doktrinlerini sistemleştirmişler ve dördüncü yüzyılın büyük kilise bilginlerinin habercileri olmuşlardır¹⁹.

Patristik dönemin **ikinci devresi**, St. Athanase'dan St. Augustin'e kadar uzanan devredir (300-430). Yüz elli yıllık bu kısa dönemde, kilisenin şeref duyduğu çok büyük şahsiyetler ortaya çıkmıştır. Bu dönemin belli başlı tartışma konularını yine **Teslis** ve **inayet** konuları teşkil etmektedir. İkinci devreyi de iki devre belirginleştirmektedir: İlk devre 300-360 yıllarıdır. Bu dönemde **Teslis problemi** geniş şekilde belirlenmiştir. İkinci devre 360-430 yıllarıdır. Bu devrede

¹⁸ F. Cayré, s.7.

de yine Teslis konusu üzerindeki açıklamalar devam etmiştir. İnayet problemi de bu dönemin tartışma konuları arasındadır.

Patristik Edebiyatın üçüncü devresi 430-850 yıllarını kapsamaktadır. Bu yüzyıllar Patristik dönemin üçüncü devresini meydana getirmektedir. Bu devreyi de iki kısma ayırabiliriz: Birinci kısım, Efes Konsilinden (431) başlayarak ikinci İstanbul Konsili'ne kadar (553) olan dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde çok canlı kristolojik tartışmalar cereyan etmiştir. Bu tartışmalar, Apollinaire'le başlamış, Monothélisme hareketiyle devam etmiştir. Ancak bu rafizî hareketlere karşı bu dönemde toplanan konsiller kesin çözümler de getirmişlerdir. Diğer yandan bu dönemin yazarları, eski dünya ile yenedünya arasında bir birleştirme aracı olmuşlar, Hristiyanlığın mesajlarını, Barbarlara anlatacak dâhilere ulaştırmışlardır. Bunlar, İtalya'da St. Gregoire le Grand, Gaul'de Tarsuslu St. Gregoire, İspanya'da St. Isidore, İngiltere'de St. Bède'dir. Bu bilgiler, Monothelisme ve ikonoclasme hareketine karşı, kiliseyi korumayı prensip edinmiş insanlardır²⁰.

Kilise Babalarını (Patrology) tanımak, Hristiyanlığın temel doktrinlerini tanımak ve derinliğine konuyu kavramak için çok önemlidir. Çünkü Patrologie'yi anlamadan, Hristiyan ilâhiyatını anlamak çok zordur. Daha sonraki yüzyıllarda yetişen Hristiyan ilâhiyatçıları da, hep Kilise Babalarının eserlerinden ilham almışlardır. Meselâ, St. Thomas (1225-1274), her eserinde Kilise Babalarının sözlerini delil olarak kullanmaktadır. Bu açıdan Kilise Babaları'nın eserleri, gerçek ilâhiyatçılar için incelenmesi gereken çok önemli kaynaklardır. Onlar bu kaynakların yönlendirmesiyle yeni yorumlara açılabilmişlerdir²¹.

Kilise Babaları olarak kabul edilen yazarların yazıları, ya eski yazarların eserleri içinde intikal etmiş ya da her Kilise Babasının kendi yazdığı yazmalarla intikal etmiştir. Bu Manuskriplerin metin olarak mevsukiyeti konusunda özellikle, XVI. yüzyıldan başlayarak XVII. ve XVIII. yüzyıllarda çok ciddi çalışmalar yapılmıştır. Bu yorucu ve meşakkatli çalışmaları yapanların arasında "**Saint Maure des Fossés**" Benediklerinin çalışmalarını, örnek çalışmalar olarak gösterebiliriz. Yine Kilise Babalarının çalışmalarının kolayca anlaşılması için Bayeux'lı Piskopos Marguerin de la Bigne'nin (+1589), sekiz cilt halinde tamamladığı eserinde, iki yüzden fazla Kilise Babasının eserlerini **Bibliotheca Sanctorum Patrum, Paris**, 1575'de toplamıştır. Bu esere, zaman içinde ilaveler yapılarak 1618 yılında "**Magna Bibliotheca Veterum Patrum**" haline gelmiş ve yüz Kilise Babası daha ilave edilmiştir²². Daha sonraki yıllarda bu eser, yeni

¹⁹ F. Cayré, s.9; Lebarq, Histoire Oritique de la Prédication de Bossuet, Paris, 1891, s.1-43; 303-306.

²⁰ F. Cayré, s.10

²¹ F. Cayre, s.13

²² F. Cayre, s.13

ilavelerle yirmi yedi cilt halinde “**Maxima Bibliotheca Vet. Patrum et Antiq. Scriptorum Ecclesiasticorum**” ismiyle 1677 yılında Lyon’da basılmıştır²³.

Kilise Babaları’nın eserleri konusundaki kolleksiyon çalışmaları devam etmiş ve bu konuda birçok çalışma daha yapılmıştır²⁴. Bu çalışmalar arasında A. Galland’ın (1779) çalışmasını belirtmekte yarar görüyoruz. Çünkü bu çalışma bu alanda XVIII. yüzyılda yapılan en önemli çalışmalardan birisini meydana getirmekte ve bu çalışma, “**Longe Locupletior et Accuratio. Maxima Bibliotheca, 1977**” ismini taşımaktadır²⁵.

XIV. yüzyılda da Kilise Babaları’nın yazıları üzerinde önemli çalışmalar da yapılmıştır. Bu konuda üç bilgin dikkat çekmektedir:

1. M.J. Routh, Reliquiae Sacrae, 4. Cilt, Oxford, 1814-1818.

2. A. M. S.J. Kardinal, Novol Patrum Bibliatheca, 7. Cilt, 1852-1854.

3. J. Pitra, O.S.B. Kardinal, Spicilegium Solesmeuse, (1852-1854), Anelecta Sacra (1876-1884).

Yine bu konularda yapılan en önemli çalışma L. Abbé Migne’in, 1865’de yaptığı çalışmadır. Bu kolleksiyon çalışması, “**Patrologiae Cursus Completus’dur.**” Ancak bu eser, daha sonraki çalışmalar tarafından tamamlanmıştır²⁶. Migne’nin bu kolleksiyonu, Latin Patrolojisini, Papa III. İnnocent (+216) dönemine kadar getirmekte ve 217 cildi bulmaktadır. Grek Patrolojisi ise, Florence Konsili’ne kadar (1438-1445) getirilmekte, 161-162 cildi bulmaktadır. Ancak maalesef bu eser yayımlanmamış ve çıkan bir yangında yok olmuştur.

Patrologie terimi yakın yüzyılın bir terimi olsa da, “patrologie” üzerindeki incelemeler, Hristiyanlığın ilk yüzyıllarına kadar gitmektedir. Bu konuda St. Jerôme’un **De Viris Illustribus** (393) isimli eseri dikkat çekici bir çalışmadır. Hatta Jerôme’dan önce Eusébe, **Histoire Ecclésiastique’d**e ilk Patrologie çalışmalarını başlatmıştır (312). Eusébe’i, Gaule’de, Marseille’li Gennade, İspanya’da St. İsidore ve St. İldefonse takip etmişlerdir. IX. yüzyılda Photius (891), **Bibliothèque’i** meydana getirmiştir²⁷. Photius, Kilise Babalarını, tarih ve edebiyat açısından incelemiştir²⁸. XVI. yüzyılın tarihini taşıyan Jean Trithème’in (1516) eseri olan “**De Scriptoribus Ecclesiasticis**” dikkat çekici bir eserdir²⁹.

²³ F. Cayré, s.13.

²⁴ Bu çalışmalar hakkında Prof. Dr. Mehmet Aydın tarafından tercüme edilen “F. Cayré’inin “Kilise Babaları Tarihi ve Doktrinleri” isimli eserine bakılmalıdır.(Basılacak)

²⁵ Bardenhewer, Geschichte der Altkirchlichen Literatur, Fribourg, 1902, I, s.47-51.

²⁶ H. Hurter, Nomenclator, Literarius Theologiae Catholique, Insprück, 1903, V, 1605-1607; F. Cavallera, Pat. Cursus Comp. Series Graeca, Indices, Paris, 1912. (Bu eserde Migne’nin Grek patrolojisi 81 cildi bulmaktadır.)

²⁷ F. Cayré, s.15.

²⁸ F. Cayré, s.15.

²⁹ F. Cayré’dan nakille, p.L, 172.

Patristik Edebiyatın incelenmesi, Rönesans ve daha sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Bu dönemde Bellardini'yi (1621), Dom Le Nourry'yi (1724), Dom Ceillir'yi (1761), Ellies Dupin'yi (1719) ve J.S. Assemani (1768)'yi zikredebiliriz. Bu yazarlar, Patristik Edebiyat konusunda çok önemli çalışmalar yapmışlardır³⁰.

Patristik edebiyat çalışmaları çok önceden başlamakla beraber, bu alanda titiz metodlar pek kullanılmamıştır. Ancak, XVIII. yüzyıldan itibaren, Petau, Thomassin, Renaudot, Chardon ve Marin, bu konulardaki çalışmaları olgunluk seviyesine ulaştırmışlar, bir yandan ilâhiyatı diğer yandan Hristiyan iman esaslarını Kilise Babalarının kaynaklarına göre sistematik olarak ortaya koymuşlardır. Böylece, Katolik ilâhiyatın(Evrensel Hristiyanlık) temelleri atılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu dönemde, Hristiyan Dogmaları da, Protestan itirazlarına karşı temellendirilmiştir. Protestan ilâhiyatçıları da Katolikler gibi, Kilise Dogmalarını, ilk Hristiyan çağına uydurmak için çaba sarfetmişlerdir. Hatta bunlar, Almanya'da yeni Kilise Dogmalarını ortaya koymaya çalışmışlardır. Dogmaların geliştirilmesi taraftarı olan bu reformcu ilâhiyatçılar, Kilise Babalarına dayanarak, Dogmalar tarihini kompozit etmeye teşebbüs etmişler ve selefî bir hareketi başlatmışlardır.

Kilisede, Dogmaların geliştirilmesi ve yapılandırılması çalışmaları konusunda, Almanya'da Marburgliler Munscher'in (1814) iki kitabı dikkat çekmektedir³¹. Diğer yandan E. Baur (1860) ve Tubingue ekolü, Protestan muhitlerde bu çalışmalara rağbeti artırmıştır. Ancak daha sonra bu çalışmalar hızını kaybetmiştir.

Dogmalar üzerindeki bu geliştirme ve yapılandırma çalışmaları, Katolik muhitlerdeki cevherîsel değişim anlayışına ters düşmemektedir. Daha V. yüzyılda Vincent de Lerins tarafından bu, zaten ifade edilmiştir. Bossuet, Roma'nın Yeni Dogmalar üzerindeki Protestanların itirazına cevap vermiş, bizzat Dogma ile onun ifadesi arasındaki ayırım avantajından kuşku duyduğunu ifade etmiştir.³² Böylece, XIX. yüzyılda, bu problem net olarak Katolikler tarafından da işlenmeye başlanmıştır. Meselâ Newman, "Essai Sur Le Développement de La Doctrine Chrétienne-1845" isimli eserinde bu problemi, en iyi şekilde ortaya koymuştur³³.

Bu yaklaşım, I. Vatikan Konsili (1869-1870) ve Papa Pie X'nin³⁴ benimsediği **Commonitorium** formülüyle, Katolik kilisesinde gelişme gösterecektir. Commonitorium formülü, bir ilim ve hikmet hareketidir. Ancak iman konusu

³⁰ Dict. Théol, art, Assemani, col. 2121.

³¹ Handbuch der Christlichen Domengeschichte, 4. cilt, 1797; Lehrbuch der Christlichen Dogmengeschichte, 1811.

³² F. Cayré, s.17.

³³ Dogmaların asimilasyonu için bkz. P. Marin Sola, Evolution Hamégene du Dogme Catholique, Fribourg, 1924, I, s.341-353.

³⁴ Constitution De Fide Catholica, ch. IV, (Denzinger-Bannwart, no: 1800).

değişmemektedir=**In Suo dumtaxat Genere**. Aslında Katolik kilisesinde bu anlayışın gelişmesinin kökeninde Kilise Babaları vardır. Çünkü Dogmaların geliştirilmesini ve yapılandırılmasını bizzat onlar başlatmış durumdadır. Böylece, Kilise Babaları, vahyin açıklamasını yapan ilk öncü şahsiyetlerdir.

Çağdaş Hristiyan ilâhiyatçıları da bu konuları işlerken, bazıları, Kilise Babalarının eserlerini esas alarak Dogmalar tarihi üzerinde bilgi vermeye çalışmışlardır. Diğer bazıları da, Kilise Babalarının yaşadığı dönemin tarihi gelişimine dayanarak, onların ortaya koydukları doktrinleri açıklamaya çalışmışlardır. Kilise Babaları'nın her dönemde işledikleri doktrin konularını ve bu doktrinlerdeki farklılıkları belirleyerek anlamak, Hristiyan Kilise Tarihi ve Kilisenin benimsediği Dogmaları derinlemesine anlamak için oldukça önemli bilimsel bir yaklaşım teşkil etmektedir.

Bilgilendirme: Çalışmada çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

Cayré, F. (1927). Précis de Patrologie, Paris-Tournai-Rome.

Kurt, G. ----- Quest-Ce que Le Moyen-Age? Paris, trz.

Bouvy, P.E. (1904). Les Pères de l'Eglise, La Revue Augustinienne, V, 461-485.

Bardenhewer, O. (1905). Les Pères de l'Eglise, Leurs Vie et Leurs Oeuvres, Paris.

Fixeront, J. (1914). Le Sacrament de Pénitence dans l'Antiquité Chrétienne, Paris.

Lebarq, J. (1891). Histoire Critique de la Prédication de Bossuet, Paris.

Hurter, T. (1903). Nomenclator Literarius Theologiae Catholicae, Innsbruck.

Cavallera, F. (1912). Pat. Cursus Compt, Seriesgraeca-Indices, Paris.

Sola Marin, (1924). Evolution Homégene de Dogme Catholique, Fribourg.

Rivière, J. (1905). Le Dogme de la Rédemption, Pakis.

Lepin, M. (1926). L'Idée du Sacrifice de La Messe, Pakis.

Batiffol, P. (1902). Etudes d'Histoire et de Théologie Positive, Paris.